

УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 81'367.624/.625(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.2.1/01>**Азарова Л. Є.**<https://orcid.org/0000-0002-2631-8151>

Вінницький національний технічний університет

Горчинська Л. В.<https://orcid.org/0000-0002-4614-4371>

Вінницький національний технічний університет

ПОХОДЖЕННЯ ТА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІЄПРИСЛІВНИКОВИХ ФОРМ

У статті розглянуто походження та структурно-семантичний розвиток дієприслівникових форм в українській мові. Висвітлено, що сформовані категорії дієприслівників, які відображають закономірності розвитку дієслівної системи, засвідчують дію внутрішніх законів мови та їх безперервне вдосконалення. Зафіксовано, що історично дієприслівникові форми теперішнього та минулого часу постали з коротких форм активних дієприкметників давньоруської мови (пор.: несучи, носачи, несъши). У процесі мовної еволюції ці форми втратили категорії роду та відмінювання, закріпившись у формі називного відмінка жіночого роду множини. У сучасній мові вони вже не вступають в узгоджувальні зв'язки з іменниками, а виконують функцію обставини, передаючи додаткову дію або спосіб її здійснення. Визначено, що в сучасній українській мові є два різновиди дієприслівників: 1) на –чи, базою творення яких є дієслова лише недоконаного виду; 2) на –ши, у яких можуть бути дієслова як доконаного, так і недоконаного виду. Проаналізовано, що успадковування дієприслівниками категорії виду дає змогу передавати значення одночасності, часової попередності або наступності другорядної дії щодо основної, вираженої присудком чи співвідносним із ним головним членом односкладного речення. Ці значення залежать від співвідношень видових ознак дієслова в ролі присудка та дієприкметника. Установлено, що семантична взаємодія двох предикативних компонентів – дієслова у функції присудка і дієприслівника – зумовлює реалізацію різних обставинних значень: причини, мети, умови, допустовості, способу дії тощо. Зроблено висновок: дієприслівник здатний передавати ширший спектр значень, ніж власне віддієслівний прислівник. Доведено, що на відміну від спільнокореневих віддієслівних прислівників, дієприслівник навіть у ролі обставини часто зберігає предикативне значення. Саме тому в окремих випадках речення з дієприслівником або дієприслівниковим зворотом можна без втрати основного семантичного змісту перетворити на речення з однорідними дієслівними присудками.

Ключові слова: дієприслівник, дієприслівникова форма, слов'янська мова, письмові пам'ятки, дієслівні форми.

Постановка проблеми. У сучасній українській граматиці дослідження категорії дієприслівників становить значний інтерес як у теоретичному, так і в практичному плані. У першій половині ХХ століття увага мовознавців була зосереджена передусім на з'ясуванні статусу дієприслівника як окремої частини мови, особливостях його утво-

рення шляхом адвербіалізації інших лексико-граматичних розрядів, виконанні обставинної синтаксичної функції та типологізації відповідно до цих функцій. У другій половині ХХ – на початку ХХІ століття в українському мовознавстві ці дослідження були продовжені, зокрема в напрямі уточнення частиномовної природи дієприслівника

в межах морфологічного словотворення й синтаксичної організації висловлення. «У цей період виразно простежуються різні погляди вчених на природу мовних явищ між прихильниками традиційної та функційно-категорійної граматики. У традиційному мовознавстві, представниками якого є М. А. Жовтобрюх, В. М. Русанівський, М. Я. Плющ, А. П. Грищенко, та ін. дієприслівник визначають як незмінну дієслівну форму, яка позначає дію або стан як ознаку іншої дії або стану, зберігаючи дієслівні морфологічні категорії виду і часу. У новіших дослідженнях із граматики функційно-категорійного спрямування дієприслівники характеризують як віддієслівний прислівник за синтаксичною й морфологічною ознаками» [6, с. 89]. Протилежні погляди щодо поняттєво-термінологічної кваліфікації дієприслівника в сучасній українській літературній мові зумовлені різними підходами до їхнього вивчення, іншим розумінням сутності ознак, граматичних категорій, що споріднюють їх із прислівником і дієсловом. Це є закономірним явищем, оскільки наука не може бути незмінною, вона постійно збагачується новими теоріями, фактами, поняттями. Формування категорії дієприслівника, яка відображає закономірні тенденції розвитку дієслівної системи, є виявом дії внутрішніх механізмів мовної еволюції. У процесі свого становлення дієприслівники розширюють арсенал граматичних засобів, урізноманітнюють способи репрезентації поняття дії та забезпечують більш точне й диференційоване оформлення думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному українському мовознавстві дієприслівник є важливим компонентом граматичної системи, одним із найскладніших питань. У численних лінгвістичних розвідках порушено питання виокремлення цього класу слів різними науковими поглядами. Зокрема, проблему морфологічного статусу дієприслівника репрезентують праці Е. С. Сосинович, О. В. Кульбабської, С. В. Валімової, Л. М. Коць, О. М. Кузьмич. Вони розглядали граматичні форми і значення дієприслівників, адвербіалізацію та походження дієприслівникових форм. Проаналізовано етапи адвербіалізації, основні структурні класи адвербіальних лексем (Т. М. Довга); висвітлено формування і розвиток прислівникової системи від епохи слов'янської мовної єдності до сучасного стану (В. В. Німчук); вивчено властивість набувати значення відносного часу дієприслівників (С. А. Романюк); представлено теоретичні та практичні засади вивчення дієприслівника в процесі фахової підготовки іно-

земних студентів (Т. В. Гроховська); простежено функціонально-категорійну парадигму віддієслівного прислівника в семантико-синтаксичній структурі речення (М. Я. Фенко); доведено валентнісні ознаки дієприслівників і внутрішню формальну організацію синтаксичних побудов із ними

(З. І. Комарова); розглянуто формування вчення про дієприслівник та його термінологічне вираження в наукових джерелах від найдавніших часів у розвиткові граматичної думки в Україні до сьогодення (І. А. Ярошевич); запропоновано вважати дієприслівник мішаною частиною мови, оскільки часткове успадкування семантико-синтаксичної дієслівної категорії валентності істотно відрізняє його від спільнокоренових власне віддієслівних прислівників [2, 3]. Окремі проблеми прислівникового словотвору сучасної української літературної мови, процеси обставинного виділення дієприслівників через синтаксис студіювали Т. Є. Масицька, О. Г. Межова, І. А. Пасічник, М. В. Мірченко, С. П. Самійленко, О. О. Тараненко,

Ю. В. Громик та ін. Заслужують на увагу дослідження І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, А. П. Загнітка, С. О. Соколової, у яких схарактеризовано дієприслівники як особливий лексико-граматичний розряд слів, проаналізовано їхні морфологічні властивості, синтаксичну функцію тощо [1, 4, 5]. Отже, українські лінгвісти досліджували різні аспекти категорії дієприслівників. Незважаючи на вагомий здобуток науковців питання щодо походження дієприслівникових форм потребують детальнішого лінгвістичного аналізу. У цьому і полягає актуальність дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розглянути походження та структурно-семантичний розвиток дієприслівникових форм в українській мові.

Виклад основного матеріалу. Про походження дієприслівників із дієприкметників свідчить історія дієприслівникових суфіксів, які є наслідком реформації закінчень іменної системи активних дієприкметників для морфологічного вираження нових граматичних значень. Про те, наскільки колишня дієприкметникова форма набула сталості в нових граматичних значеннях, свідчить втрата атрибутивності та граматичного зв'язку з означуваним словом-підметом. На колишній граматичний зв'язок сучасного дієприслівника з означуваним словом у сучасній мові вказує лише характерний для дієприслівника смисловий зв'язок із підметом, хоч тепер дієприслівник граматично і семантично більше зв'язаний із присудком.

Таблиця 1

Формування дієприслівникових суфіксів

Час	Рід		Число множини
	Чоловічий і середній рід однини	Жіночий рід однини	
Теперішній час	нес $\bar{я}$ чита $\bar{я}$	несу $\bar{чи}$ чита $\bar{ючи}$	несу $\bar{че}$ чита $\bar{ючи}$
Минулий час	нес $\bar{ь}$ чита $\bar{в}$	нес $\bar{ьши}$ чита $\bar{вши}$	нес $\bar{ьше}$ чита $\bar{вше}$

Дієприслівники утворено з нечленних активних дієприкметників теперішнього і минулого часу. Ці дієприкметники теперішнього часу виступають у мові письмових пам'яток у формах називного відмінка всіх родів і називного множини чоловічого роду, поодинокі у формах непрямих відмінків. У пам'ятках доби Київської Русі переважають, як староруські форми називного однини чоловічого та середнього роду на $-а$, що утворювалися від усіх тих дієслів, які мали основу на твердий приголосний: *ида*, *мога* (в старослов'янській ці форми мали $-ы$); від дієслів $-i$ – основ творилися відповідні форми на $-а$, $-я$: *хваля*, *ходя*, *нося*, як і від дієслів з $-j$ – основою: *зная*. У старослов'янській мові ці форми мали $-А$; $-ІА$. Форма називного однини жіночого роду мала закінчення $-чи$, а форма чоловічого роду множини $-че$, яким у старослов'янській мові відповідали форми на $-шти$, $-ште$. Від основ дієприкметників теперішнього часу, що мали спільнослов'янське $-ontj$: *nesontj* – утворювали староруські форми з $-уч$: *несучи*.

Дієприкметники минулого часу в називному однини чоловічого і середнього роду мали закінчення $-в$ (після голосних) і приголосні основи: *знав, *нес; жіночого роду на $-вши$, $-ши$: *знавши*, *несши*; чоловічого роду множини на $-вши$, $-ше$: *знавши*, *несши*.**

Форми називного відмінка однини і множини коротких активних дієприкметників на $-я$, $-(у)чи$, $-(а)чи$, $-(у)че$, $-(а)че$, $-ши$, $-ше$, $-вши$, $-вше$, $-вже$ в староруській мові починають вживатися в значенні дієприслівників. У ході розвитку окремих східнослов'янських мов, що формуються на основі діалектів староруської мови, з форм активних дієприкметників теперішнього й минулого часу утворено сучасні дієприслівники. Закінчення певних дієприкметникових форм стають дієприслівниковими суфіксами, але в кожній із споріднених східнослов'янських мов, що були утворені на основі діалектів староруської мови, у результаті діяння внутрішніх законів їх розвитку, виступають лише окремі закінчення в ролі дієприслівникових суфіксів; по різному відбувся і перерозклад дієприкметникових основ. В українській мові дієприслівники утворюють від дієслівних основ теперішнього і минулого часу, а суфіксами виступають колишні дієприкметникові елементи $-чи$ та $-ши$. Формування дієприслівникових суфіксів із закінчень нечленних дієприкметників називного відмінка проілюстровано в таблиці:

У сучасній українській мові дієприслівники на $-а$, $-я$ майже не вживаються, крім поодиноких архаїчних форм. Як норма, від дієслів недоконаного виду в сучасній українській мові утворюють дієприслівники на $-(у)чи$, $-(ю)чи$, $-(а)чи$, $-(я)чи$. Пам'ятки мови української народності XIV–XVI ст. вже відбивають ці закінчення. У грамотах XIV–XV ст. поруч із формами на $-а$ вже дуже часті форми на $-чи$: *вживаючи Стефан ... воєвода ... пришоць ... не хотАчи зостати оу винць ... хотАчи и слобуючи Стецько воєвода ... присАгль и записалъсА ... помогати противу каждого неприятелА никого не выимуючи*. Форми із закінченням $-че$ (форми називного відмінка множини чоловічого роду) відбивають змішування вживання в процесі становлення дієприслівників дієприкметникових форм однини і множини: *поддаваючесА, имѣюче, служАчи, мыслАче, хотАче...*

Дієприслівники від дієслів доконаного виду в сучасній українській мові мають суфікс $-ши$ і утворені від відповідних форм минулого часу чоловічого роду. Історично це форми жіночого роду однини нечленних дієприкметників, вони засвідчені вже в українських грамотах XIV–XV ст. в значенні дієприслівників “минулого часу”: *а осадивши пришоцьши ... фанасии вАдка ... продалъ есть*. Аналогічні за утворенням до форми “пришоцьши” дієприслівники “увішедши, пришедши, перешедши”, спостерігаємо у творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, наприклад:

Увішедши вп'ять у хату, стала знарязати ...;

Векла, *пришедши* до голови, поклонилась ...

Архаїчні форми типу “увішедши, пришедши” відбивають історичне творення дієприслівників, не властиве сучасній українській мові. Активні нечленні дієприкметники в староруській мові були утворені від основи інфінітива (минулого часу): до основи на приголосний додавався суфікс $-ши$.

У відзначених дієприслівниках сама основа: *пришед*, *увішед* – є архаїчною. До того ж, у сучасній мові дієприслівники утворюють не від основи інфінітива, а від форми минулого часу чоловічого

роду. В українській мові у значенні дієприслівника “минулого часу” від дієслів доконаного виду послідовно виступає форма на -ши, очевидно, тому, що тут дієприслівники на -в виступали б як однозвучні форми з дієсловами минулого часу, історичними формами дієприслівників на -д, що внаслідок фонетичного переходу в українській мові мають “*в*”. Незмінна форма колишніх дієприкметників теперішнього часу на -чи, -це в значенні дієприслівника “теперішнього часу”, поряд із формами на -в, -вши у значенні дієприслівника “минулого часу”, виступає в сербо-хорватській мові; у словенській мові зі значенням теперішнього часу є форми на -е, -оч, -еч, зі значенням минулого часу функціонують форми на -ши. У польській і чеській мовах поряд з іншими є форми на -а. У народних говорах ні в чеській, ні в словацькій мовах дієприслівники не вживані. У болгарській мові є форми дієприслівникового типу з суфіксами -ки, -ши, -чи, -еком, -ешем зі значенням теперішнього часу; зі значенням минулого часу таких форм немає. У сучасній болгарській мові з дієприслівниковим значенням переважно вживають форми на -йки, рідше -шец, що утворюються додаванням цих суфіксів до основ дієслів недоконаного виду. Отже, у кожній із слов’янських мов є або була незмінна дієприкметникова конструкція зі значенням, близьким до дієприслівника. А це говорить про те, що елементи, які лягли в основу творення цієї категорії, існували вже дуже давно в граматичній системі окремих слов’янських мов і, здебільшого, в граматичній системі індоєвропейських мов взагалі.

Історія мови говорить, що дієприслівники походять із форм дієприкметників, категорії, що властива всім індоєвропейським мовам: у категорії дієприкметників окремих індоєвропейських мов є форми із двостороннім логічним зв’язком, але граматично узгоджені з підметом. Так, у латинській мові є іменний член речення, що називається предикативом, формально пов’язаний із будь-яким іншим іменним членом як означення, але разом із тим близький за змістом із присудком як обставина. У слов’янських мовах розвиток таких двосторонніх смислових відношень окремих дієприкметникових форм зумовлює появу окремої дієслівної категорії – дієприслівників, які граматично пов’язані з присудком, а логічно – з підметом. У сучасній українській мові двосторонні смислові відношення дієприслівників виявляються й в граматичному відокремленні.

Процес становлення дієприслівників знаходить відображення в пам’ятках мови в тих конструкціях, де форми нечленних активних дієприкметників

виступають із двостороннім логічним зв’язком до підмета і присудка. Ці форми називають дію підмета, що має часові або інші логічні обставинні відношення до іншої його дії, вираженої особовою формою дієслова. Оскільки семантична основа дієприкметника пов’язана з граматичним поняттям дії, яка вступає в певні смислові відношення з дією присудка, у низці випадків такі відношення зазнають абстрагування. Унаслідок відокремлення цих смислових зв’язків від присудка з форм називного відмінка дієприкметників, граматично співвіднесених із підметом, формується самостійна дієслівна категорія – дієприслівник, у межах якої логічний зв’язок із присудком дістає спеціалізоване граматичне оформлення. Водночас для репрезентації нового граматичного значення залежності від присудка залучаються давніші нечленні форми дієприкметника.

В українській мові спільнослов’янські форми нечленних дієприкметників були основою виникнення нової дієслівної категорії дієприслівників. Процес становлення цієї категорії проходить у близькоспоріднених мовах без значних відмінностей, але в кожній із східнослов’янських мов з’являються своєрідні форми, що і є підтвердженням того, що кожна з них функціонує за своїми внутрішніми законами, які діють поряд із загальними для східнослов’янських мов закономірностями розвитку.

Становлення категорії дієприслівників пов’язане також із вживанням поряд з іменною системою відмінювання прикметників і дієприкметників членної займенникової системи. Нечленні форми дієприкметників поступово втрачали широке функціонування й трансформувалися в дієприслівники. У цьому простежується притаманна мовному розвитку закономірність: відмирання старої якості та виникнення на її основі нової.

У висвітленні процесу становлення категорії дієприслівників особливо важливе значення має положення про взаємодію нового змісту і старої форми. Зміст породжує відповідну йому форму, і водночас створена форма сприяє утвердженню даного змісту, становлячи разом із ним діалектичну єдність. Однак, провідне значення в розвитку має зміст: переростаючи форму, він перетворює і її. Як було зазначено раніше, новий граматичний зміст при виникненні дієприслівників є абстракцією логічних відношень дії, що виражена дієприкметником і пов’язана у своєму виявленні з іншою дією. Так, у дієприкметникових формах при предикативному їхньому вживанні в реченні ця загальна ознака вживання – абстракція логічних відношень між

діями – стає змістом нового, спільного, загального поняття в даних словах, що, супроводжуючись відповідною зміною форми дієприкметника, створює категорію дієприслівника.

Як означення використовувалися членні займенникові форми, тоді як роль предикативного означення виконували нечленні, короткі активні дієприкметники, з яких і розвинулися дієприслівники на основі синтаксичної категорії предикативності. Багато дослідників зазначають, що на початковому етапі обидві форми (членна і нечленна) уживали тривалий час як семантично рівнозначні.

“Був час, коли і в давньоруських діалектах короткі форми дієприкметників не були ще перетворені в так звані дієприслівники, тобто не були втягнені в сферу повної залежності від особових дієслів, – тому, як у предикативному, так і в апозитивному вживанні їх ще не порушувалося узгодження з іменником у роді, числі, відмінку” [1:258]. Синонімічність форм сприяла виявленню в кожній з них семантико-синтаксичних особливостей. У зв’язку з цим членна форма, що давала можливість більш виразного граматичного виявлення атрибутивних ознак, стала вживатися як атрибутивна, а нечленна – у функції предикативного означення. Наявність двох форм дієприкметників була використана для виявлення відтінків логічних і синтаксичних відношень при двоякому використанні дієприкметника в реченні: атрибутивному і предикативному.

Апозитивне вживання дієприкметників порушувало їхнє граматичне узгодження з іменниками-підметами, і цим самим визначалася нова смислова роль їх у реченні. У результаті ці форми стали морфологічно незмінними. У мовленнєвій практиці постала необхідність передати за допомогою граматичних засобів різноманітні смислові відтінки слів-присудків, які відображають певну спрямованість думки. Саме ця потреба зумовила те, що в дієприкметникових формах, на основі яких згодом сформувалися дієприслівники, поняття дії уточнюється рядом інших граматичних значень.

Починаючи вже з ХІХІІІ ст., східнослов’янські пам’ятки відбивають уживання неузгоджених нечленних дієприкметників у формі називного відмінка, які логічно пов’язані з дієсловом-присудком: “Дієприкметники в нечленній формі майже постійно виступають у ролі предикативного прислівника, знаходячись в узгодженні з *verbum finitum* основного речення” [4:125]. Якщо в літературних пам’ятках ХІІ–ХІІІ ст. має місце вживання дієприкметників із дієприслівниковим значенням і досить часті випадки змішування у вживанні

змінюваних і незмінних форм, то вже, починаючи з ХVІ ст., дієприслівники оформляють як категорію незмінних дієслівних форм. Вже на той час вони виступали зі значеннями, що властиві дієприслівникам і в сучасній мові, виявляючи при цьому окремі відмінності в значеннях і вживанні, що говорить про шліфування і дальший розвиток дієприслівників.

Спостереження зразків мови ХV–ХVІІІ ст. показують, що вже на той час дієприслівники утворювалися майже так, як і в сучасній українській мові. Лише окремі, на той час широко вживані дієприслівники, не вживають у мові сучасній, напр.: *могучи*, *обачивши* і т.п. Неправильно утворені форми, як, напр., *отказаючи*, *ворочуючися* та форми *вынайдуючи*, *змогучи* – утворення від дієслів доконаного виду з суфіксом *-(y)чи* – трапляються рідко. Дієприслівники на *-(y)чи*, *-(ю)чи*, *-(а)чи*, *-(я)чи* означали одночасну з присудком дію того ж самого предмета-підмета. У драматичних творах і віршах ХVІ–ХVІІІ ст. дієприслівники вживають мало, і здебільшого – це форми на *-я*. Форми на *-а*, *-я* з дієприслівниковим значенням трапляються в пам’ятках, списаних із церковно-слов’янських оригіналів, у віршах, в українських грамотах ХІV–ХV ст. У сучасній українській мові дієприслівники на *-а*, як норма літературної мови не функціонують, але такі дієприслівникові форми можна знайти у фольклорних творах, зрідка у творах художньої літератури, частіше в письменників, твори яких насичені елементами розмовної мови.

Висновки. Отже, оформлення дієприслівника як категорії протягом засвідченого пам’ятками мови часу є переконливим прикладом того, як змінюється, хоч і дуже повільно, граматична будова мови: у системі дієслова виникають форми з новими граматичними значеннями. Вивчення історії дієприслівника показує безпідставність тлумачення розвитку мови шляхом вибухів і стрибків. Із процесу становлення категорії дієприслівників яскраво видно, що зміни відбуваються шляхом поступового розвитку в мові елементів нової якості і відмирання старої, що система граматичних мовних засобів, розвиваючись за внутрішніми законами, постійно вдосконалюється.

На сьогодні україністика потребує комплексного дослідження категорії дієприслівників, які своїм становленням збагачують граматичні прийоми, способи вираження в мові логічного поняття дії для більш точного і розчленованого вираження думки. У цьому і полягає перспектива подальшого дослідження цього класу слів.

Список літератури:

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. (ред.), Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 749 с.
2. Гінзбург М. Класифікування та гармонізування понять, пов'язаних з процесами. Проблеми української термінології : зб. наук. праць XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020» (1–3 жовтня 2020 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. С. 3–18.
3. Гінзбург М. Пропозиції щодо запровадження в українське мовознавство концепції мішаних частин мови. LANGUAGE: Codification, Competence, Communication. 2021. № 1(4). С. 7–29.
4. Городенська К. Г. Граматичний стандарт української літературної мови і сучасна практика. *Грамматичні студії*. 2017. С. 17–21.
5. Загнітко А. П. Сучасна лінгвістика: погляди та оцінки. Донецьк : ДонНУ, 2014. 464 с.
6. Ярошевич І. Дієприкметник і дієприслівник в українській мові: поняттєво-термінологічний аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми української термінології. 2010. № 676. С. 86–89.

Azarova L. Ye., Gorchinska L. V. ORIGIN AND STRUCTURAL-SEMANTIC DEVELOPMENT OF ADVERBIAL FORMS

The article examines the origin and structural-semantic development of adverbial participle forms in the Ukrainian language. It is highlighted that the established categories of adverbial participles, which reflect the patterns of development of the verbal system, demonstrate the action of internal linguistic laws and their continuous improvement. It is noted that historically the adverbial participles of the present and past tense originated from the short forms of active participles of the Old East Slavic language (cf.: несучи, носачи, несъши). In the course of linguistic evolution, these forms lost the grammatical categories of gender and declension, becoming fixed in the form of the nominative case of the feminine plural. In modern Ukrainian, they no longer enter into agreement relations with nouns but function as adverbial modifiers, expressing an additional action or the manner of its performance. It has been determined that in modern Ukrainian there are two types of adverbial participles: forms ending in -чу, whose derivational base consists exclusively of imperfective verbs; forms ending in -уу, which may be derived from both perfective and imperfective verbs. It is analyzed that the inheritance of the verbal aspect category by adverbial participles makes it possible to convey the meaning of simultaneity, temporal precedence, or succession of a secondary action in relation to the main action expressed by the predicate or by the main member of a one-member sentence correlated with it. These meanings depend on the correlation of aspectual features of the verb functioning as a predicate and the adverbial participle. It has been established that the semantic interaction of two predicative components – the verb in the function of a predicate and the adverbial participle – determines the realization of various adverbial meanings: cause, purpose, condition, concession, manner of action, etc. The conclusion is drawn that the adverbial participle is capable of conveying a broader range of meanings than the deverbal adverb proper. It has been proven that, unlike cognate deverbal adverbs, the adverbial participle, even when functioning as an adverbial modifier, often retains a predicative meaning. Therefore, in certain cases, sentences containing an adverbial participle or an adverbial participial phrase can be transformed into sentences with coordinated verbal predicates without loss of their core semantic content.

Keywords: *adverb, adverbial form, Slavic language, written monuments, verb forms.*

Дата першого надходження статті до видання: 07.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026